

פרשת מקץ וחנוכה

מתורתו של הרב אבי גולדברג הי"ד

אבל כשהשגרה תופסת מקום, אנחנו נוטים לזלזל, ומפסיקים להתרגש. כמובן שמבצעת זה מסוכן מאוד - מסתבר שגם רוחנית!

השפת אמת (לחנוכה, שנת תרל"א, ליל ה) מאיר לנו שחנוכה והדלקת נרות בכלל - קשורים באופן מיוחד להרגלים שלנו:

"אדוני אבי זקני מורי ורבים זצלה"ה [-הרי"מ] פי' הרגיל בנר להביא ההארה והתחדשות אל ההרגל וכן פירוש שתכלה רגל. דכליא רגלא דתרמודאי. שהוא גם כן להסיר ההרגל והטבע. וכן פירש "נר לרגלי דבריך" - "טובל בשמן רגלו", ודפח"ח. ועל פי זה נראה לפרש שם 'חנוכה' ג"כ על ההתחדשות, כי היו תחת יד מלכות יון בגלות וכל ד' מלכיות הם בהטבע וגשמיות. וכתוב אין כל חדש תחת השמש. אבל בנס שהוא למעלה מן הטבע ממילא בא התחדשות וזה חינוך והתחדשות כנ"ל".

נסה לתמצת במילים שלנו: הדלקת נרות חנוכה 'עד שתכלה רגל מן השוק' - באופן חסידי מוסברת שצריך להילחם בהרגל לא לתת לדברים הרגילים להרדים אותנו. להתלהב מכל אירוע, מכל עשייה, וגם מהשגרה - כי באמת, אין דבר רגיל כל חיבוק לילדים, שיחה עם האישה, טלפון להורים, דיבור עם חבר, או תפילה - הכל מיוחד! הכל מרגש, משמעותי! וזאת המשמעות של חנוכה, של חינוך. ההבנה שכל דבר שלומדים משמעותי, שהשגרה היומיומית בונה מציאות בעתיד, ותצמיח פריחה משמעותית בהמשך.

זו קריאה להשתדל להתרגש, לעשות דברים מתוך משמעות, ולהיזהר מהשגרה המשכיחה את הפלא, את הנס. "העושה תפילתו קבע, אין תפילתו תחנונים" (משנה ברכות ד,ד)... נשתדל למצוא אור בכל מעשה! לגלות את הפנימיות של הדברים סביבנו, וביחד - ננצח את האויבים הקמים עלינו פיזית ורוחנית.

ולמרות זאת, לפעמים קשה להיות מודעים לזה. הרב חיים נבון כתב כך:

החשמונאים לא ידעו שהם חיים בימי הלל והודאה. מבחינתם הם נלחמו בימים מרים ואפורים. הגמרא אומרת: "לשנה אחרת קבעים ועשאים ימים טובים בהלל והודאה" - עברו שנים עד שהתפענחה המשמעות האמיתית של הימים הללו, ועד שיכולים היו לציין אותם כימים טובים. היומיום החשמונאי נראה אחרת לגמרי. הפעולה הצבאית הראשונה שמזכיר ספר מכבים א' היא טבח של אלף יהודים, שנרצחו במדבר בשבת בידי קלגסי אנטיוכוס. לאחר מכן התעשתו מתתיהו ובניו, אספו צבא ויצאו להילחם באויב. הקרבות לא היו קלים ולא היו קצרים. בכל יום התערבבו חדשות רעות בחדשות טובות, ורוח האחדות הוכתמה בדברי הפלגנים המקצועיים. לו התמסרו אבותינו לייאוש, לספק ולפילוג, היו היום חלילה צאצאי אנטיוכוס חוגגים את חנוכה.

ואני מוסיף - היו גם הפסדים! בקרב השישי בבית זכריה (גוש עציון) נהרג אלעזר מתחת לפיל! ובקרב השמיני - נהרג יהודה המכבי! כן! יהודה המכבי עצמו נהרג... ובכל זאת - בכל שנה אנחנו חוגגים את החנוכה. כי הניצחון הוא השאלה מה נשאר לאחר מכן. כלומר מה קשור לנצח, ונשאר, ולא זמני.

שיהיו בשורות טובות, ישועות נחמות, וניצחון גדול! בקרוב ממש. ושנוכה לראות בישועת ה' בקרוב. שנוכה להדליק ולהאיר לעולם, לחבר קודש וחול בצורה מאוזנת ונכונה, ולהוסיף אור וצדק לעולם.

קשר אמיץ קיים בין סיפורו של יוסף לחשמונאים. שני חלומות חולם יוסף. חלום השיבולים העוסק בעוצמה כלכלית וחלום השמש והירח העוסק בגדלות רוחנית.

יוסף משוכנע כי הדברים אינם סותרים. הוא מבקש גם את השמים וגם את הארץ.

יוסף מצד אחד מנהיג כלכלי, מוביל את הכלכלה המצרית בצורה מרשימה בשעת משבר קשה ביותר, הוא פותר חלומות ומוביל דברים בדרך הטבע והעולם. אבל לאורך הדרך יוסף מקפיד להשתמש בשם ה' פעם אחר פעם, ומתבטל בפני ה' - "בְּלִעְדֵּי אֱ-לֹהִים יֵעָנֶה אֶת-שְׁלוֹם פְּרָעָה" (ברא' מא, טז) ... "אֵת אֲשֶׁר הָא-לֹהִים עֲשָׂה הַגִּיד לְפָרְעָה" (שם, כה) ועוד, ועוד...

כך גם היו החשמונאים משפחה של כהנים ולוחמים אמיצים. קודש וחול חברו יחד. מלחמות גבורה פיזיות נגד הצבא היווני העצום, יחד עם הקפדה על טהרה וקדושה. עד כדי כך שבימי החשמונאים תיקנו לכתוב שם ה' בשטרות הכסף והכלכלה. (ראש השנה י"ח ע"ב ע"פ מגילת תענית):

(חכמים ביטלו תקנה זו מאוחר יותר כדי שלא ייגרם ביזיון לשם ה')

ואף אנחנו מדליקים נר חנוכה ברחוב, בחוץ, אך בתקנה מיוחדת גם בין כותלי בית הכנסת! מתוך אמונה כי הקדושה נמצאת גם ברשות הרבים ולא רק בין כותלי בית המדרש.

מעניין שישנן שתי מצוות המתקיימות דווקא בפתח הבית - מזוזה ונר חנוכה.

צדדים אלה הם ביחס לאדם הנכנס לבית. חז"ל מלמדים אותנו שהמזוזה נקבעת בצד הימני של הפתח ונר החנוכה מודלק בצידו השמאלי.

ניתן ללמוד מדברי חז"ל, שאף על פי שהנר מונח כלפי חוץ כדי לפרסם את הנס, מיקומו מתייחס דווקא לאדם הנכנס לבית, כלפי פנים. היכולת שלנו להאיר כלפי חוץ ולסלק את החושך, ובאמצעות כך - החוצה.

מתחילה מחיזוק האור והעוצמה הפנימית שלנו. אור הנר מכווך קודם כל פנימה ורק לאחר מכן מלחמת העצמאות של החשמונאים, אותה אנו מזכירים בכל שנה בחג החנוכה, היתה מלחמה על הטוב והאור של אומתנו. היוונים ניסו לפגוע הן בבית הלאומי שלנו על ידי מחיקת זהותנו הלאומית, והן בבית הפרטי על ידי פגיעה בנחות ישראל ופירוק משפחות.

החשמונאים בחרו שלא לקבל עליהם את גזירות היוונים ולחיות תחתיהם. הם יצאו למלחמה על זקיפות הקומה הלאומית של עם ישראל, אמונתו ותורתו.

בהדלקת נר חנוכה אנו מכוונים כלפי הבית, אותו בית שניסו היוונים לאבד ולקעקע. מתוך העלאת האור של הבית הפרטי והלאומי, נוכל להאיר עוד ועוד כלפי חוץ ולסלק את החושך עד תומו.

אנו נלחמים כעת מול אויב רע ואכזר שמטרתו לפגוע הן בבית הלאומי שלנו, והן בבית הפרטי, על ידי פגיעה חמורה במשפחות, גברים, נשים וילדים. החושך הגדול שהתגלה לעינינו, מחייב אותנו לרכז כוחות במאמץ רב כנגדו. חינוך העורף פנימה מחזק גם את היוצאים החוצה לקרב. בשעה שרבים מאיתנו שוהים זמן רב מחוץ לביתם, וממוקדים בביעור החושך והרוע, עלינו לזכור כי פנינו אל הבית, לזקיפת קומתנו הלאומית, ולגילוי האור הגדול שלנו כדי שיוכל להופיע במלוא עוצמתו ולהאיר לכל העולם. כדי להאיר החוצה, צריך עוצמת אור איכותית בפנים!